

Miért félünk a bohóctól?

Andy Muschietti: Az

Kritika

Nosztalgiával manapság sok mindent el lehet adni, de ha ennek az az eredménye, hogy szórakoztatóbb, többekhez szóló, egészen egyszerűen jobb közönségfilmek születnek, nem lehet sok kifogásunk a trend ellen. És ha a „szórakoztató” ebben az esetben egyben ijesztőt, vagy éppen nagyon ijesztőt jelent, attól sem kell megijedni (csak képletesen), mert akkor ez azt is maga után vonja, hogy nemcsak a moziba járó közönség kap valamit, amit már régen nem kapott, hanem azt is, hogy Stephen King is megkapja, ami már régen járt volna neki: egy horrorregénye olyan mozifilmes adaptációját, ami viszonylag hű az eredeti regényhez, ugyanakkor minőségileg sem lehet ellene kifogást emelni – ugyanis arra, hogy mindkét feltétel teljesüljön, mindeddig nem volt példa.

Egy papírhajót sodor az esővíz az Egyesült Államok északkeleti részén fekvő Maine állam csendes városkájában, Derry utcáin, a járdaszegély alatt. A kis Georgie kacagva szalad utána sárga esőkabátjában. A hajócska hirtelen eltűnik egy csatornanyílásban. A kisfiú utánakukucskál – papírhajója nem tűnt el, valaki elkapta. Egy mosolygós bohóc leskelődik kifelé a nyílásból...

Az ikonikussá vált kezdő jelenetsor és az ezt követő események a nyolc-

Ki van a csatornában? – Georgie a papírhajóját keresi, mást talál

vanas évek közepe óta rémisztgetik az olvasókat, majd 1990-től a tévénézőket is, jócskán megdobva a bohócphobia (coulrophobia) előfordulási statisztikáit előbb Amerikában, majd az egész világon. Bár a gonosz bohóc archetipusát nem Stephen King találta ki, töretlen popkulturális népszerűsége egyértelműen neki tulajdonítható. King regényeiből egyébként ritkán készült jó film – azok, amelyek nagy rendezők kezébe kerültek, és kritikailag is sikeresek voltak, például Stanley Kubrick *Ragyogása* (*The Shining*) vagy Brian de Palma *Carrie*-je jócskán átformálták a regény történetét, és a szerző (s a megrögzött rajongók) tetszését a legkevésbé sem nyerték el. A valóban osztatlan sikert arató *A remény rabjai* (*The Shawshank Redemption*) vagy az *Állj mellém!* (*Stand By Me*) nem tartozik King horrorregényei közé, nem tartalmaz természetfeletti elemeket. Igencsak érett hát, hogy valamelyik olyan könyve kapjon méltó filmadaptációt, amely miatt Kinget az ijesztés királyaként szokás emlegetni.

Az *Az (It)* mozifilmes adaptációjának ötlete már régóta foglalkoztatta a jogtulajdonost. A televíziós minisorozat inkább

korrekt volt, mint jó, és az, hogy végül megmaradt a kollektív emlékezetben, leginkább a címszereplő gonosz bohócot zseniálisan alakító Tim Currynek köszönhető. A moziba szánt verzió 2009-ben kezdtek dolgozni, majd számos reménytelennek tűnő leállás és két rendező „elfogyasztása” után 2015-ben indult el az immár eredményt is hozó munka. A projektet végül révbe navigáló direktornak, az argentin Andy Muschietinek nincs hosszú filmográfiája, de a 2013-as, Guillermo del Toro mentorálásával és Jessica Chastain főszereplésével készült *Mamából* már egyértelmű volt, hogy az ijesztőbbik végéről ragadja majd meg a vaskos, kétkötetes regény történetét és hangulatát.

*Van kedved játszani? – Bill Skarsgård
mint Krajcáros, a táncoló bohóc*

És talán nem is baj, hogy ennyit késlekedett az új Az. Nemcsak a történet sajátos számmisztikája miatt, amely szerint a gonosz épp 27 évente indul újabb támadásra az álmos kisvárosban, a televíziós adaptáció megjelenése óta pedig épp ennyi idő telt el, hanem azért is, mert 2017-nél keresve sem találhattak volna a filmkészítők jobb évet arra, hogy az utóbbi időben a mozis produkciók által méltatlanul elhanyagolt korosztálynak, a negyvenesekének egy kalandos nosztalgiautazással a kedvére tegyenek. Ehhez egyetlen lényeges dolgot kellett megváltoztatni a történetben a regényhez képest: míg Stephen King 1986-ban megjelent eredetijében a főszereplők gyermekkoruk a '60-as évekre volt tehető, a filmben egy huszárvágással a '80-as évekre hozták előre az idősíkot, ami egyrészt az úgynevezett X-generáció gyerekkorának időszaka, másrészt arra is tökéletesen megfelel, hogy a második rész cselekménye, amely a gyerekek felnőttkorában zajlik, pontosan napjainkra essen majd.

Ez a nosztalgiavonat egyébként tavaly érte el az utazási sebességet a Netflix *Stranger Things* című szériájával. Az 1983-ban játszódó történet úgy volt Stephen King-hommage, hogy konkrétan semmi köze nem volt a szerzőhöz, de aki olvasott már a „horrorkirálytól” bármit, az tudja, hogy könyvei komoly inspirációforrást jelentettek az alkotóknak, pedig nem kifejezetten horrorsorozatról volt szó. Viszont sikerült valamit kilopnia a King-könyvekből (meg Steven Spielberg '80-as évekbeli filmjeiből), valami olyasmit, amit most az *Aznak* végre sikerült a mozivászonra is visszacsémpeznie, valamit, ami már nagyon régóta hiányzott: jókedvet, kedvességet, szívet.

Horrorfilmnek besorolható tehát az *Az*, és tagadhatatlanul félelmetes is, de nem ettől jó. Attól jó, hogy a rendezőnek sikerült megértenie, hogy ezt a könyvet kizárólag a gyerekszereplőkre, a köztük elhangzó párbeszédre, kapcsolataik sajátos dinamikájára, kisvárosi életük szépségeire és (sokszor megrázó) nehézségeire alapozva szabad adaptálni. Az *Az* legnagyobb erőssége az ifjúsági film és a horror közötti egyensúly: Muschietti kitűnő arányérzékkel adagolja a háborzongató ijesztéseket és a nyári vakáció hangulatát, a csatornában leselkedő, alakváltó ősgonoszt és a felszabadult bicikliző, életük sorsfordító nyarát élő gyerekek egymás közti piszkálódásait. Patikamérleglen kellett mindezt kimér-

ni ahhoz, hogy működjön, hiszen egy felnövéstörténetet kellett rémisztő horrornak álcázni – persze másfelől azt is mondhatnánk, hogy egy vérfa-gyasztó horrort kellett a gyermekkor utolsó gondtalan nyarának történetébe beágyazni. Ez az a pont egyébként, ahol valamit veszített is a film: a könyvhöz képest meglehetősen kevés konkrétumot tudunk meg a gyerekek előéletéről és családi háttéréről. Így ha Muschetti nem akart az ijesztésből engedni, magyarán, jelentős játékidőt kívánt szentelni a horrorjeleneteknek, kénytelen volt a karakterjellemzések egy részéről lemondani.

A gonoszt alakító Bill Skarsgård alaposan átgondolta Krajcáros, a táncoló bohóc karakterét, nagyon erős jelenléttel viszi a hátán a rémisztő jeleneteket, de az igazi bravúr mégis a végtelen természetességgel, szimpatikusan játszó gyerekszereplőké, vagyis a héttagú Vesztések Klubjáé, akik az ezerarcú gonosszal szemben veszik fel a halált megvető harcot, és időközben a felnőtté válás útján is elindulnak. Mert a rájuk leselkedő gonosz nem mindig természetfeletti: a felnőttek világában a kegyetlenség, az erőszak, a halál visszafordíthatatlansága semmivel sem kevésbé rémisztő, mint a piros lufikat lengető Krajcáros bohóc. Ezt a gondolati vonalat kell majd Muschietti-nek (ha ő marad a rendező) a második részben még tovább vinnie, mégpedig a gyerekekből felnőtté vált Vesztésekkel és a gonosz bohócból talán a könyvhöz hasonlóan eredendő gonosszá avanszáló Krajcárossal. Kíváncsian várjuk.

NAGY ORSOLYA

Az (It)

(Amerikai Egyesült Államok, 2017)

Stephen King azonos című regénye alapján a forgatókönyvet írta: Chase Palmer, Cary Fukunaga és Gary Dauberman

Rendezte: Andy Muschietti

Fényképezte: Chung-hoon Chung

Szereplők: Jaeden Lieberher, Jeremy Ray Taylor, Sophia Lillis, Bill Skarsgård